

Tri dekády poľskej literatúry na Slovensku v prekladoch Karola Chmela*

Three Decades of Polish Literature in Slovakia in Karol Chmel's Translations

Zuzana Obertová

<https://orcid.org/0000-0002-5766-4081>

COMENIUS UNIVERSITY IN BRATISLAVA
zuzana.obertova@uniba.sk

Data zglaszenia: 12.10.2021 r. | Data akceptacji: 24.01.2022 r.

ABSTRACT | After 1989, the most productive translator of Polish literature in Slovakia is Karol Chmel. This article shows the variety of Chmel's translations. In the 1990's and early 2000's he focused on poetic generations "Nowa Fala" (New Wave) and "brulion" which were unknown in Slovakia until his translations were published. Apart from poetry, his translation portfolio includes prose, essays and literary journalism. K. Chmel is the exclusive Slovak translator of Olga Tokarczuk's and Andrzej Sapkowski's works. The translation of Slavic demons names in *The Witcher* by A. Sapkowski is analyzed in this article.

KEYWORDS | Karol Chmel, Polish Literature in Slovakia, Olga Tokarczuk, Tadeusz Różewicz, Andrzej Sapkowski, *The Witcher*

---

* Príspevok čiastočne vznikol v rámci riešenia grantového projektu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky VEGA 1/0666/21 Percepcia nadprirodzena v jazykoch a kultúrach Slovanov s akcentom na západoslovenský a južnoslovenský areál II.

Rok 1989 predstavuje prelomový dátum tak v slovenskej, ako aj poľskej spoločnosti a ich kultúrnom živote. Poľsko-slovenské literárne vzťahy boli predtým po štyri desaťročia determinované ideologickým rámcem komunistickej moci. Po poľských politických nepokojoch v osemdesiatych rokoch 20. storočia značne poklesol počet prekladov poľskej literatúry do slovenčiny, pretože bola pretláčaná myšlienka úpadku poľskej kultúry a cestu do vydavateľstiev nachádzala iba politicky nezávadná tvorba¹. Po zmene režimu v oboch krajinách dochádza k odstráneniu nanútených limitov v edičnej, prekladateľskej a vydavateľskej činnosti. Roky 1990 až 1995 možno charakterizovať ako obdobie prvotného nadšenia a vydávania zakázaných autorov². Najväčší rozmach v prekladateľskej recepcii poľskej literatúry na Slovensku totiž zaznamenala náboženská literatúra a to tak náučná, ako aj umelecká³. Okrem nej sa vo veľkej kvantite vydávala tiež literatúra pre deti a mládež⁴. Napriek očakávaniám však knižné preklady umeleckej poézie a prózy výrazne nepribúdali. V porovnaní s predprevratovým obdobím už nebol dôvodom nezáujem o tvorbu ideologicky preferovaných autorov, ale finančné problémy literárnych vydavateľstiev⁵. Až o druhej polovici deväťdesiatych rokov 20. storočia je možné konštatovať, že poľsko-slovenské medziliterárne vzťahy boli primerané potrebám a možnostiam literárneho a kultúrneho pohybu. V rokoch 1995 až 2005 došlo na jednej strane k stabilizácii knižného trhu, na druhej strane opadla eufória zo „zakázaného“⁶. Ďalších pätnásť rokov nového tisícročia charakterizujú bohato štruktúrované vydavateľské a prekladateľské stratégie, osobný estetický vkus prekladateľa i čitateľa či štátne dotácie na preklady⁷.

Počet knižných prekladov poľskej beletrie bol v prvých rokoch po Nežnej revolúcii pomerne nízky, no nemožno ho považovať za presný ukazovateľ recepcie poľskej literatúry na Slovensku. O živých poľsko-slovenských medziliterárnych vzťahoch v tomto období totiž svedčia i desiatky divadelných

- 1 J. Hvišč, 1997: *Nová bilancia: Slovensko-poľské literárne vzťahy po roku 1946*. W: J. Hvišč, red.: *Slovensko-poľské jazykové a literárne vzťahy*. Bratislava, T.R.I. Médium, s. 82—83.
- 2 P. Káša, 2020: *Slovenská a poľská literatúra v kontaktoch, vzťahoch a súvislostiach (retrospektíva a aktuálny stav)*. W: M. Čižmarová, red.: *Slovanské medziliterárne kontakty v stredoeurópskom priestore*. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove, s. 91.
- 3 J. Hvišč, 2008: *Poľská literatúra u nás po roku 1989*. W: J. Hvišč, red.: *Slovensko — Poľsko. Bilaterálne vzťahy v procese transformácie*. Bratislava, Slovensko-poľská komisia humanitných vied, s. 78.
- 4 V rokoch 1990—2005 literatúra pre deti a mládež dokonca tvorila 39 percent všetkých prekladov poľskej literatúry do slovenčiny. Porov. J. Hvišč, 2008: *Poľská literatúra...*, s. 82.
- 5 J. Hvišč, 1997: *Nová bilancia...*, s. 82—83.
- 6 P. Káša, 2020: *Slovenská a poľská literatúra...*, s. 91.
- 7 Tamže.

inscenácií, rozhlasových a televíznych programov, ktoré značne umocňovali kultúrnu pôsobnosť recipovanej literatúry⁸. Okrem toho, doménou poprevratového obdobia boli preklady vychádzajúce časopisecky. Práve v literárnych a kultúrnych časopisoch sa naplňala potreba publikovať dovtedy zakázané diela. Túto cestu otvoril časopis *Fragment*, založený v roku 1987 ešte ako samizdat⁹, ktorý pravidelne vychádzal do roku 2017¹⁰. Od začiatku 90. rokov bol jeho redaktorom i prispievateľom Karol Chmel, ktorého možno považovať za jedného „z prvých slovenských propagátorov a prekladateľov dovtedy na Slovensku neznámej alebo málo známej poľskej, podzemnej a emigrantskej literatúry“¹¹.

Karol Chmel sa narodil 6. októbra 1953 vo Zvolene, vyštudoval odbor vzdelávanie a výchova dospelých na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Vykonával niekoľko povolání, od roku 1989 pôsobil ako redaktor vo vydavateľstvách a časopisoch (*Smena*, *Fragment*, *OS — Fórum občianskej spoločnosti*, *Kalligram*). Ako básnik debutoval zbierkou básní *Máš, čo nemáš* (1985), ďalej vydal zbierky *Ovocnejší strom* (1989), *Spray, modrá mentalita* (1998), *O nástrojoch, náradí a iných veciach vypustených z ruky* (2004), *Chiaroscuro. Poznámky, opisy, palimpsesty* (2009), *Batéria* (2014) a *Platforma* (2018). Je mu blízky krátky 17-slabičný trojveršový poetický útvar haiku, spolu s ďalšími jedenástimi autormi ho publikoval v zbierke *Mávnutie krídel. 42 slovenských haiku* (2011) a v zbierke *Haiku, haiečku, haiku zelený* (2011) vysvetľuje svoj vzťah k tomuto žánru. Jeho poézia sa spočiatku zvykla charakterizovať ako nekomunikatívna a pre mnohých nezrozumiteľná. Podľa Stanislavy Chrobákovvej-Repar bol príčinou fakt, že svojimi prvotinami predbehol dobu — prišiel s postmoderným konceptom básnenia v čase, keď o postmoderne mnohí ešte nič netušili¹². Jeho básne nesú typické znaky postmodernej poetiky. Je pre ne príznačná irónia, pozorovanie, konfrontácia so svetom, ale aj literárnou tradíciou¹³.

8 J. Hvišč, 2008: *Poľská literatúra...*, s. 80.

9 Časopis *Fragment* je súčasťou *Zbierky českých a slovenských samizdatových periodík z rokov 1948—1989*, ktorá bola v roku 2013 zapísaná na Zoznam UNESCO Pamät sveta. Porov. *História časopisu Fragment* [online]. Dostupné na internete: <http://www.frg.sk/historia.htm> [dátum prístupu: 1.09.2021].

10 *Archív časopisu Fragment* [online]. Dostupné na internete: <http://www.frg.sk/archiv.htm> [dátum prístupu: 1.09.2021].

11 P. Káša, 2008: *Prekladateľské aktivity Karola Chmela*. W: J. Hvišč, red.: *Slovensko — Poľsko. Bilaterálne vzťahy v procese transformácie...*, s. 87.

12 S. Chrobáková Repar, [online]: *Karol Chmel. Napísali o autorovi*. Dostupné na internete: <https://www.litcentrum.sk/autor/karol-chmel/napisali-o-autorovi> [dátum prístupu: 1.09.2021].

13 I. Baláž, [online]: *Karol Chmel. Komplexná charakteristika tvorby*. Dostupné na internete: <https://www.litcentrum.sk/autor/karol-chmel/komplexna-charakteristika-tvorby> [dátum prístupu: 1.09.2021].

Výraznou črtou je intertextové nadväzovanie, o zbierke *Batéria* sa sám vyjadril, že bez citátov a odkazov na iné diela by zbierka prakticky nebola vznikla¹⁴. Významnú úlohu pritom zohráva práve Chmelova prekladateľská činnosť. Vo vlastných básňach nadväzuje na autorov, ktorých diela prekladal do slovenského jazyka.

Prekladateľské dielo K. Chmela kvantitatívne značne prevyšuje jeho pôvodnú tvorbu. Prekladá z poľského, srbského, chorvátskeho a slovinského jazyka. Je nositeľom viacerých ocenení, napríklad prémie Slovenskej spoločnosti prekladateľov umeleckej literatúry (2001), Ceny Zbigniewa Dominiaka za preklady poľskej poézie (2003), Ceny ZAIKS za preklad poľskej literatúry, Ceny srbského P.E.N. klubu za preklady zo srbskej literatúry (2008), Medzinárodnej Pretnarovej ceny s titulom Ambasádor slovinskej literatúry (2015) a prémie Literárneho fondu za preklady týchto diel: Jacek Dehnel *Babuľa*, Milorad Pavić *Krajina maľovaná čajom*, Vladimír Pištalo *Tesla, portrét medzi maskami*.

Prvé preklady z poľskej literatúry publikoval K. Chmel ešte pred rokom 1989 v časopisoch *Romboid*, *Nové slovo* a *Smena*¹⁵ a po revolúcii bol tesne spätý s časopisom *Fragment*. Okrem toho však publikoval preklady aj v ďalších časopisoch: *Tichá voda*, *Revue svetovej literatúry*, *Romboid*, *Slovenské pohľady*, *Kultúrny život*, *Tvorba*. Príležitostne prekladal diela kánonických poľských básnikov — Czesława Miłosza a Zbigniewa Herberta, tak ako ďalší plodní prekladatelia v tom čase (napríklad Vlastimil Kovalčík, Pavol Winczer). Slovenskému čitateľovi však začal približovať aj novšiu poéziu, ktorá mu je blízka nielen generačne, ale predovšetkým poeticky. Centrálné miesto v Chmelovej prekladateľskej tvorbe tohto obdobia zaujíma Adam Zagajewski, básnik pokolenia debutujúceho okolo roku 1968, nazývaného tiež *Nová vlna* (*Nowa Fala*), ktorého tvorbu K. Chmel intenzívne študoval v podstate od vzniku skupiny koncom 70. rokov 20. storočia¹⁶. Zagajewského básne a eseje publikoval v rôznych časopisoch, no za kľúčové možno považovať knižné vydanie výberu básní s názvom *Divé čerešne* (*Fragment*, 1994). K. Chmel k nej pripojil i krátky doslov, v ktorom zasadil Zagajewského tvorbu do dobového kontextu. Táto zbierka nielen doplnila, ale aj výrazne kvalitatívne rozšírila ideovú a poetologickú škálu súčasnej poľskej poézie na Slovensku,

14 R. Šedivý, [online]: *Ludia, fakty, udalosti*. Rozhlasová relácia. Dostupné na internete: <https://devin.rtvs.sk/clanky/kulturny-dennik/91431/karol-chmel> [dátum prístupu: 1.09.2021].

15 P. Káša, 2008: *Prekladateľské aktivity...*, s. 87.

16 M. Pavličková, 2017 [online]: *Súčasná poľská literatúra v slovenskom vydavateľstve Drewo a srd/Vlna*. Diplomová práca. Bratislava, Univerzita Komenského, s. 84. Dostupné na internete: <http://alis.uniba.sk/storage/ddp/dostupne/FI/2017/2017-FI-80145/106478v1.pdf> [dátum prístupu: 1.09.2021].

pretože v rokoch 1990—1995 boli v slovenčine knižne vydaní iba traja básnici — Karol Wojtyła, Jan Twardowski a Marian Grześczak, všetci v preklade Vlastimila Kovalčíka¹⁷.

V roku 1994 založil básnik Peter Šulej vydavateľstvo Drewo a srd, ktoré sa spočiatku zameriavalo na vydávanie súčasnej domácej experimentálnej poézie. Neskôr začalo publikovať i ostatné literárne druhy, ako aj zahraničnú tvorbu. Keďže ide o malé, priam komunitné vydavateľstvo, absentuje v ňom dlhodobý edičný plán a návrhy na vydanie zahraničnej literatúry prichádzajú priamo od prekladateľov¹⁸. Na prahu nového tisícročia začalo Drewo a srd intenzívne spolupracovať s K. Chmelom, ktorého ešte začiatkom 90. rokov oslovila poetika spisovateľov združených okolo časopisu *Brulion*: „Okruh týchto autorov mi bol blízky i svojim zmyslom pre iróniu a odstup, nadhľad, ale i prihlásenie sa k témam, aké rezonovali v dielach americkej avantgardy šesťdesiatych rokov (John Ashbery, Newyorská skupina, beatníci)“¹⁹. Vďaka nemu sa tak v krátkom časovom rozpätí na slovenskom trhu objavili výbery z poézie viacerých autorov tohto zoskupenia: Marcin Baran — *Out of record* (2000), Marcin Świetlicki — *Piesne ignoranta* (2000), Jacek Podsiadło — *Arytmia* (2001). Uvedené preklady súzneli s tvorbou tzv. barbarskej generácie na Slovensku, vekovo blízkej brulionistom (Ivan Kolenič, Andrijan Turan, Kamil Zbruž, Robert Bielik)²⁰.

Hneď po vydaní brulionistov ponúkol K. Chmel vydavateľstvu Drewo a srd preklady poézie Novej vlny. Vrátil sa síce k tvorbe o generáciu staršej, no treba pripomenúť, že okrem spomínaného knižného vydania Zagajewského bola Nová vlna na Slovensku zastúpená len prekladmi, ktoré dovtedy publikoval K. Chmel v literárnych časopisoch. Knižne vyšli preklady: Ewa Lipska — *Sedemnást' červených veвериčiek* (2001), Ryszard Krynicki — *Magnetický bod* (2003), Jerzy Kronhold — *Doba bronzová* (2003) a tiež zbierka o niečo mladšieho Bronisława Maja — *Svetlo a iné básne* (2003). K. Chmel ako prvý a vlastne aj jediný venoval pozornosť výrazným básnickým pokoleniam druhej polovice 20. storočia a ponúkol slovenským čitateľom ich reprezentatívny výber. Nebyť jeho dobrej orientácii v súčasnej poézii, osobnej inklinácii k nej, ako aj priestoru, ktorý poskytlo malé vydavateľstvo, tvorba týchto autorov by pravdepodobne bola vyšla na Slovensku knižne oveľa neskôr, ak vôbec. Dôležitú úlohu pritom zohral aj Poľský inštitút v Bratislave. Na jeho čele stál v rokoch 2000 až 2006 básnik Jerzy Kronhold, ktorý sa zasadzoval za propagáciu poľskej literatúry na

17 Tamže, s. 88.

18 Tamže, s. 71—72.

19 Tamže, s. 85.

20 P. Káša, 2008: *Prekladateľské aktivity...*, s. 90. Treba dodať, že poézia K. Zbruža dodnes vychádza práve vo vydavateľstve Drewo a srd.

Slovensku. Poľský inštitút v tom čase podporil vydanie veľkého množstva zbierok, ako aj ďalších prekladov i finančne²¹.

Výnimku v Chmelovej prekladateľskej tvorbe tohto obdobia predstavuje zbierka *Profesorov nožík* od Tadeusza Różewicza (2001), keďže podľa vlastných slov sa prekladom kánonických autorov skôr vyhýba²². K prekladu ho zrejme priviedlo presvedčenie, že zbierka predstavuje vrchol Różewiczovej poézie²³, hoci s týmto názorom možno polemizovať²⁴. V každom prípade ide o tretiu a zatiaľ poslednú knižne vydanú zbierku básní T. Różewicza na Slovensku²⁵. Generačne i poeticky sú K. Chmelovi bližší Leszek Engelking a Piotr Sommer. Výber z Engelkingovej poézie s názvom *Zanechala si odtlačky prstov na mojej koži* vyšiel v knižnej edícii časopisu *Fragment* v roku 2005. Výber básní P. Sommera s názvom *Lyrický činiteľ a iné básne* (Slovart, 2006) je poslednou zbierkou poézie, ktorú doposiaľ K. Chmel preložil. Poľskú poéziu v slovenčine však naďalej prináša čitateľom v literárnych časopisoch.

Významné miesto zastáva v Chmelových prekladoch esejistická tvorba. Najprv to bol výber z denníka Witolda Gombrowicza (*Proti poézii*, Modrý Peter, 1995), neskôr esej *Prechádzka s mŕtvym dievčaťom* v jednom vydaní s románom *Poľský komplex* (Kalligram, 1997) od Tadeusza Konwického. Skutočný rozmach poľských esejistických textov prichádza v prvej dekáde 21. storočia. Vo vydavateľstve Drewo a srd vyšli zbierky esejí *Povedz mi, čo si myslíš o poézii a ja ti poviem, kto si* od Natasze Goerke (2002) a *Nový malý Larousse* od A. Zagajewského (2003). V ďalších rokoch dávalo priestor prekladom z poľštiny vydavateľstvo Kalligram, kde K. Chmel pôsobil aj ako redaktor. Zbierka esejí Z. Herberta *Barbar v záhrade* vyšla v roku 2005, o rok neskôr zas eseje Adama Michnika s názvom *Zlošť a hanba, smútok a hrdosť*, na ktorej sa okrem K. Chmela prekladateľsky podieľali aj Iva Hanková a Jozef Marušiak. Táto trojica stojí aj za prekladom zbierky *Kultura. Výber esejí z poľského emigrantského časopisu* (2008). Výber, ktorý pre slovenských čitateľov zostavil A. Michnik, obsahuje texty Stanisława Barańczaka, Czesława Miłosza, Leszeka Kołakowského, Stanisława Lema a ďalších. V roku 2012 vyšla v Kalligrame v preklade K. Chmela ešte zbierka esejí *Rodná Európa* od C. Miłosza. Je paradoxné, že od takých

21 Podpora propagácie a prekladov poľskej literatúry na Slovensku je jedným z poslanií Poľského inštitútu v Bratislave od jeho vzniku a neustále pokračuje aj v súčasnosti.

22 M. Pavlíčková, 2017: *Súčasná poľská literatúra...*, s. 85.

23 K. Chmel, 2001: *Doslov*. W: T. Różewicz: *Profesorov nožík*. K. Chmel, preklad. Banská Bystrica, Drewo a srd, s. 5–6.

24 Š. Chrappa, 2008: *Tadeusz Różewicz v slovenskej literatúre*. W: J. Hvišč, red.: *Slovensko — Poľsko. Bilaterálne vzťahy v procese transformácie...*, s. 113.

25 Predchádzajúce vydania predstavovali výber poézie: *Nepokoj* (1961), preklad Ján Majerník, *Trauma* (1988), preklad Jozef Gerbóc.

významných básnikov, akými boli Z. Herbert a C. Miłosz, nebola na Slovensku knižne vydaná najprv poézia, ale ich esejistické diela. Hoci K. Chmel príležitostne publikoval preklady ich básní v časopisoch, básnické zbierky preložili s istým časovým odstupom až Peter a Marián Milčákovci²⁶.

Začiatok druhého tisícročia je v Chmelovej prekladateľskej tvorbe neobyčajne plodný na poli prózy. Zatiaľ čo v prípade poézie môžeme hovoriť o akomsi splácaní dlhu či doháňaní zameškaného, Chmelove preklady prozaických textov po roku 2000 reprezentujú celkom súčasnú poľskú literatúru od oceňovaných autorov. V roku 2002 vychádza prvý slovenský preklad Olgy Tokarczuk *Dom vo dne, dom v noci* vo vydavateľstve Aspekt, o rok neskôr Drewo a srd vydalo jej ďalšiu knihu — *Hra na mnohých bubienkoch*. Vydavateľstvo Slovart sa začalo zaujímať o najnovšiu poľskú žánrovú literatúru²⁷ a vydalo historickú fantasy od Andrzeja Sapkowského *Husitská trilógia: Veža bláznov* (2003), *Boží bojovníci* (2005), *Svetlo večné* (2006) v Chmelovom preklade. Slovart sa rozhodol vydať i román *Anna In v hrobkách sveta* (2008) od O. Tokarczuk, azda pre jeho historicko-dobrodružný charakter. Pre vydavateľstvo Kalligram preložil K. Chmel romány Stefana Chwina *Hanemann* (2006) a *Dolina radosti* (2008), pričom *Dolina radosti* bola na Slovensku vydaná iba s dvojiročným časovým odstupom od pôvodiny. Kalligram spolu s K. Chmelom stáli na tepe doby aj v prípade kníh J. Dehnela — po dvoch rokoch od vzniku originálu vyšli slovenské preklady *Babuľa* (2009) a *Saturn* (2013). Spomedzi prozaických prekladov v tomto období žánrovo vyniká zbierka poviedok Dareka Foksa *Svadobná pizza*, ktorá vyšla v roku 2007 v knižnej edícii časopisu Fragment.

Po roku 2015 sa K. Chmel naďalej venuje prekladu prevažne prozaických textov a preklady poézie publikuje časopisecky. Zostáva výlučným prekladateľom najmladšej poľskej nobelistky do slovenčiny — v roku 2015 vyšiel preklad *Pravek a iné časy* (Premedia), v roku 2020 ilustrovaná poviedka *Stratená duša* (Artforum) a o rok neskôr pastiš detektívneho románu *Cez kosti mŕtvych pluh svoj ved'* (Premedia). Spolupracuje tiež s mladým vydavateľstvom Absynt, ktoré sa spočiatku špecializovalo na reportážnu literatúru. Preložil preň knihy Witolda Szablowského *Tancujúce medvede* (2017) a *Ako nakrmiť diktátora* (2019), a najnovším prekladom je *Ostrov kľúč* od Agaty Szejnert (2022). Zrejme pod vplyvom rozmachu zahraničnej literárnej reportáže v slovenských prekladoch siahol

26 V prípade Z. Herberta ide o prierezový výber básní s názvom *Fortinbrasov žalospev* (Kalligram, 2009). Od C. Miłosza preložili zbierku *To* (Skalná ruža, 2014). U oboch autorov ide o jediné knižné vydanie ich poézie na Slovensku.

27 Vo vydavateľstve Slovart vyšla séria detektívnych románov Mareka Krajewského v preklade Tomáša Horvátha: *Smrť v Breslau* (2007), *Koniec sveta v Breslau* (2008), *Prízraky v Breslau* (2009) a *Pevnosť Breslau* (2010).

K. Chmel po knihe z medzivojnového obdobia od spisovateľa a cestovateľa Antoniho Ferdynanda Ossendowského *Krajinou ľudí, zvierat a bohov* (F. r. & G, 2018). Aktuálnu poľskú prózu reprezentuje preklad románu od Weroniky Gogoly *Po troškách* (2021). V rokoch 2015 až 2018 po prvýkrát vychádza v slovenčine osem kníh série *Zaklínač*²⁸. Slovenský preklad od K. Chmela vydalo pražské vydavateľstvo Plus v spoločnosti Albatros media. Vo všeobecnosti tak možno povedať, že roky 2015 až 2018 boli Chmelovým najproduktívnejším prekladateľským obdobím, pokiaľ ide o poľskú literatúru a počet jeho knižných prekladov dodnes neustále rastie. Slovenským čitateľom prináša diela významných súčasných autorov, z ktorých časť už nepochybne je súčasťou kánonu poľskej literatúry. Okrem toho sa vďaka jeho prekladom môžeme v slovenčine oboznámiť s aktuálnou a oceňovanou tvorbou mladých poľských spisovateľov. V tomto zmysle môžeme o K. Chmelovi hovoriť ako o ambasádorovi súčasnej poľskej literatúry na Slovensku.

Napriek tomu, že v bibliografii K. Chmela rezonujú svetoznáme mená ako napríklad T. Różewicz, O. Tokarczuk alebo A. Sapkowski, odborné či analytické ohlasy na jeho preklady sú pomerne ojedinelé. Nie je to prekvapujúce, pretože systematické kritické zhodnocovanie umeleckých prekladov zahraničnej literatúry na Slovensku absentuje, čo sa, napokon, konštatuje už vyše tridsať rokov²⁹, no zároveň ide o prekážku v komplexnom kvalitatívnom zhodnotení prekladateľskej práce K. Chmela. Analýzu jeho prekladov priniesli v odborných článkoch iba Štefan Chrappa a Mária Dobríková.

Š. Chrappa sa zamerail na štylisticko-lingvistický rozbor prekladu zbierky *Profesorov nožík* od T. Różewicza. Na prvý pohľad sa podľa jeho mienky preklad javí ako málo problematický, bez výraznejších odchýlok od originálu, pohybuje sa na úrovni doslovného informatívneho prekladu. Z hĺbkového rozboru, ktorý predostrel Š. Chrappa, však vyplývajú viaceré nedostatky v schopnosti interpretovať významové súvislosti originálu a prekódovať ich do cieľového jazyka tak, aby bola zachovaná poetická tonalita výpovede. V Chrappovej štúdií nájdeme príklady prekladateľských riešení, ktoré svedčia o tom, že prekladateľ neakceptoval Różewiczovu prostú poetiku (v zmysle stručného, priam lako-

28 *Zaklínač I: Posledné želanie* (2015), *Zaklínač II: Meč osudu* (2015), *Zaklínač III: Krv elfov* (2016), *Zaklínač IV: Čas opovrhnutia* (2016), *Zaklínač V: Krst ohňom* (2017), *Zaklínač VI: Veža lastovičky* (2017), *Zaklínač VII: Pani jazera* (2017), *Zaklínač. Búrková sezóna* (2018).

29 J. Hvišč zhodnotil situáciu kvalitatívneho posudzovania prekladov po roku 1989 takto: „Kvalitu, rozsah a adekvátnosť prekladu nikto nekontroluje, oslabil sa váha lektorských a oponentských posudkov, ktoré v súčasnosti majú často len formálny charakter, alebo sa vôbec nevyžadujú, čo — pravdaže — znižuje vierohodnosť a kvalitu prekladov.“ J. Hvišč, 2008: *Poľská literatúra...*, s. 84.

nického vyjadrovania): „Chmel sa snaží ‚oživovať‘ Rózewiczovú slovnú zásobu, približovať ju k ‚modernému‘, súčasnému jazyku“³⁰.

M. Dobříková posudzovala vo svojej štúdií tri umelecké preklady z poľštiny, pričom jednou z nich bola *Dolina radosti* od S. Chwina. V porovnaní s vyššie zmienou analýzou vystúpila v prozaickom diele do popredia syntaktická rovina textu. Ako uvádza M. Dobříková, „pozornejšie nahliadnutie do poľského originálu románu S. Chwina *Dolina radosti* odhalí na viacerých miestach slovenského prekladu voľnejšie, inokedy zas upäté až kľčovité interpretácie, odporujúce prirodzenej povahe slovenčiny, ktoré z hľadiska východiskového textu vedú k závažným významovým posunom, ale zároveň k poddimenzovaniu jeho umeleckých kvalít“³¹. Konkrétne poukazuje na poľské predložkové väzby doslovne preložené do cieľového jazyka, či zachovanie radu menných slovných druhov v bezprostrednej blízkosti za sebou, čo je pre slovenčinu neprirodzené a zodpovedá viac poľskej vetnej skladbe³².

Z obidvoch analýz vyplýva, že Chmelove preklady možno považovať za uspokojivé, v zásade zodpovedajúce originálu, a len podrobné porovnanie s pôvodinou odhaľuje problematické miesta. Pre laickú verejnosť, širšie čitateľské publikum, je teda preklad na dostatočnej úrovni. Môžeme tak usudzovať na základe ohlasov, ktoré čitatelia publikujú na stránkach kníhkupectiev alebo osobných blogoch. Hoci príspevkov, v ktorých by autori vyjadrovali svoju mienku o prekladateľskej stránke diela, nie je mnoho, vo väčšine prípadov sú pozitívne. Najmä ak čitatelia vyzdvihujú silný čitateľský zážitok a emócie, ktoré v nich diela vyvolali, svedčí to o ich spokojnosti so stvárnením textu v slovenskom jazyku³³.

30 Š. Chrappa, 2008: *Tadeusz Rózewicz...*, s. 115.

31 M. Dobříková, 2011: *Jazyková a prekladateľská kompetencia ako kritériá kvality*. W: L. Žigová, M. Vojtech, red.: *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach*. Bratislava, Univerzita Komenského, s. 253.

32 Pre úplnosť treba dodať, že Chmelovým prekladom sa venujú aj tri záverečné práce, ktoré dôkladne konfrontujú lexikálnu, syntaktickú a štylistickú rovinu východiskového a cieľového textu. Autorky prác upozorňujú tak na vhodné a kreatívne riešenia, ako aj na závažné chyby a nedostatky. Porov. M. Berényiová, 2016: *Analýza prekladu románu Stefana Chwina Dolina radosti*. Bakalárska práca. Bratislava, Univerzita Komenského; I. Michaleková, 2016: *Interpretačná analýza prekladov Karola Chmela*. Diplomová práca. Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela; J. Mudroňová, 2017: *Analýza prekladu románu Olgy Tokarczuk Prawiek i inne czasy*. Bakalárska práca. Bratislava, Univerzita Komenského.

33 Pozitívne ohlasy možno nájsť napríklad na preklad O. Tokarczuk *Pravek a iné časy*: „Ďakujem, ďakujem Tokarczukovej za tento príbeh, pri ktorom som si prešla všetkými možnými emóciami a ďakujem aj za kvalitný preklad, ktorý mi tento zážitok sprostredkoval“. E. Šašalová, [online]: *Krásna magická kniha*. Dostupné na internete: <https://www.martinus.sk/?uItem=1072207> [dátum prístupu: 1.09.2021]; „Tokarczuk je spisovateľka, ktorú môžem bez obáv odporučiť všetkým, ktorí bažia po literárnej

Najväčšej popularite sa v súčasnosti tešia diela z knižnej série *Zaklínač* od A. Sapkowského. Ako už bolo spomenuté, prvé slovenské vydanie vychádzalo v rokoch 2015 až 2018. Z reakcií čitateľov na stránkach kníhkupectiev je zrejmé, že sa mnohí nevedeli dočkať pokračovania príbehu v ďalších dieloch³⁴ a vydanie z vydavateľstva Plus sa rýchlo vypredalo. Plus patrí pod spoločnosť Albatros media, ktorá sa pre veľký úspech rozhodla v roku 2020 vydať všetky knihy o zaklínačovi Geraltovi v slovenskom jazyku druhýkrát, tentokrát pod značkou Lindeni. Zároveň tu vyšlo aj druhé vydanie všetkých troch dielov Sapkowského *Husitskej trilógie*. O čitateľských ohlasoch na knižný cyklus *Zaklínač* som sa zmienila v inej štúdií³⁵, preto je namieste prispieť ku kvalitatívnemu zhodnoteniu Chmelových prekladov. Keďže knižný cyklus *Zaklínač* tvorí spolu sedem kníh, nie je mojím cieľom posúdiť ich všestranne. V nasledujúcich riadkoch sa sústredím len na jednu výraznú črtu pôvodiny a jej preklad do slovenčiny.

A. Sapkowski sa stal jedným z pionierov tzv. slovanskej fantasy, keďže do svojho cyklu o zaklínačovi Geraltovi zakomponoval mytológiu a folklór slovanských kmeňov z predkresťanského obdobia. Zvyčajne sa fantasy opiera o mytológiu keltskú, ako aj artušovské legendy. Tie využíva A. Sapkowski tiež, no slovanské motívy predstavujú obohatenie zaužívanej tradície. Najviac nadprirodzených bytostí slovanského pôvodu sa vyskytuje v poviedkových zbierkach *Posledné želanie* a *Meč osudu*. Niekoľko z nich sa spomína len v krátkosti, okolo ďalších je však vystavaný celý príbeh poviedky.

Z prekladateľského hľadiska sa v sérii o zaklínačovi Geraltovi vyskytujú tri druhy pomenovaní nadprirodzených postáv, ktoré autor prevzal zo slovanských mytologických predstáv. Po prvé ide o bytosti, ktoré sú zaznamenané v ľudovej

kvalite a hlbokých myšlienkach odetých do nádhernej poetickej prózy“. Petra, [online]: *Olga Tokarczuk: Pravek a iné časy // slovanská duša zachytená v próze*. Dostupné na internete: <http://kniznytip.blogspot.com/2016/08/olga-tokarczuk-pravek-ine-casy.html> [dátum prístupu: 1.09.2021]; „Tento román vrelo odporúčam čitateľom, ktorí vyhľadávajú poetiku v próze a zároveň nemajú problém s tieňom mágie v realite“. J. Kuric, [online]: *Cestou do Praveku sa dozviete veľa o minulom storočí*. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/blog/334111/cestou-do-praveku-sa-dozviete-vela-o-minulom-storoci/> [dátum prístupu: 1.09.2021].

34 V komentároch na internetovej stránke kníhkupectva Martinus sa prispievatelia niekoľkokrát pýtali na termín vydania ďalšieho dielu alebo vyjadrovali nespokojnosť s posunutím plánovaného termínu na neskôr. Príkladom môže byť komentár ku knihe *Zaklínač IV: Čas opovrhnutia*: „30.6.2016 bol pôvodný termín slovenského vydania knihy. Jedná sa o cca 300 stranovú knihu, takže nechápem ako je možné zmeniť termín vydania o 3 mesiace neskôr. Som sklamaný a smutný!“. Jakub, [online]: *Zmena termínu vydania*. Dostupné na internete: <https://www.martinus.sk/?page=4&cul tem=756901#reviews> [dátum prístupu: 1.09.2021].

35 Z. Obertová, 2019: *Nadrabianie zaległości? O słowackich przekładach literatury polskiej (nie tylko) w 2017 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich“, t. 9, cz. 3, s. 173–199.

viere tak na území Slovenska, ako aj Poľska, a ich názov i sémantické kontexty sú v oboch jazykoch a kultúrach podobné. Príkladom môže byť *rusalka*, *Żywia*, *wampir*. Ďalšiu skupinu tvoria názvy, ktoré síce majú vzájomný lingvistický ekvivalent v zmysle podobného lexikálneho stvárnenia, ale ich kultúrna interpretácia na základe ľudových predstáv je odlišná. Patrí sem *strzyga* a *leszy*. Poslednou kategóriou sú pomenovania bytostí, ktoré sa nevyskytujú vo folklóre cieľovej kultúry, a preto nemajú ani lexikálny ekvivalent: *kikimora*, *rokita*, *borowik*.

Vo väčšine prípadov sa prekladateľ rozhodol pre viac-menej doslovný preklad týchto pomenovaní, a to bez ohľadu na významové súvislosti v cieľovom jazyku: *rusalka* — *rusalka*, *Żywia* — *Živa*, *wampir* — *vampír*, *strzyga* — *striga*, *kikimora* — *kikimora*, *rokita* — *rokyta*.

V knihe *Chrzest ognia* autor synonymne používa lexémy *wampir*, *upiór* a *wąpierz*. Na území Poľska názov tohto démona varíruje a v ľudových povráčach sa vyskytuje pod názvami *upiór*, *wypiór*, *wąpierz*, *wampierz* alebo dokonca *strzygoń*³⁶. V prípade formy *wąpierz* ide vo východiskovom texte o štylisticky príznakový výraz, vložený do replík nevzdelaných dedinských postáv³⁷. A. Sapkowski siahol pri typizovaní reči do domáceho jazykového fondu, no v slovenčine sa takéto variácie nevyskytujú, prekladateľ mohol využívať iba preklad *upír* alebo *vampír*. Treba poznamenať, že v origináli sa výpovede prostých ľudí vyznačujú aj rôznymi nárečovými alebo archaickými gramatickými formami, no v preklade takéto rozlíšenie chýba³⁸.

V prípade bytosti *strzyga* a jej slovenského prekladu *striga* dochádza k pozoruhodnej kontaminácii pôvodného významu v slovenčine. V poľskom kultúrnom kontexte totiž *strzyga* koreluje s opisom, ktorý nachádzame v poviedke *Wiedźmin* v zbierke *Ostatnie życzenie*. Vo výkladovom slovníku W. Doroszewského je *strzyga* definovaná ako duša dieťaťa, ktoré sa narodilo so zubami a zakrátko zomrelo, resp. ako zosnulé dieťa, ktoré rastie v hrobe až do veľkosti dospelého človeka³⁹. V knižnom spracovaní ide o modifikáciu druhej charakteristiky, dieťa rastúce v hrobe sa nenarodilo, alebo bolo pochované v tele svojej zosnulej preklatej matky. A. Sapkowski v tejto poviedke nadväzuje na ľudovú rozprávku, ktorú zaznamenal Roman Zmorski v zbierke *Podania i baśnie ludu w Mazowszu (1852)*⁴⁰.

36 B. Baranowski, 2019: *W kręgu upiórów i wilkotaków. Demonologia słowiańska*. Poznań, Replika, s. 64.

37 A. Sapkowski, 2012: *Chrzest ognia*. Warszawa, SuperNOWA, s. 143—145.

38 A. Sapkowski, 2017: *Zaklínač V: Krst ohňom*. K. Chmel, preklad. Praha, Plus, s. 148—150.

39 Porov. *Słownik języka polskiego pod redakcją Witolda Doroszewskiego*, [online]. Dostupné na internete: www.sjp.pwn.pl/doroszewski [dátum prístupu: 1.09.2021].

40 M. Roszczyńska, 2003: *Nowa baśń. Strzyga Romana Zmorskiego i Wiedźmin Andrzeja Sapkowskiego*. „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria 3“, s. 257—266.

V slovenskom jazyku je *striga* synonymom *bosorky*. Ide napoly o démona a človeka, ktorý má magické schopnosti a zvyčajne ich využíva na spôsobenie škody iným⁴¹, a v takejto podobe obvykle vystupuje tiež v ľudových i umelých rozprávkach. Keďže prekladateľ ponechal v cieľovom texte geneticky najbližší možný ekvivalent *striga*, v povedomí slovenského čitateľa nadobúda lexéma polysémantický význam.

Pri názvoch bytostí z tretej skupiny, ktoré nemajú príbuzný lexikálny ekvivalent, môžeme pozorovať exotizáciu, ktorá sa ukazuje ako prirodzené riešenie, keďže vo fantasy literatúre je preberanie cudzích nadprirodzených prvkov pomerne bežné (napríklad elfovia sa udomácnili v popkultúre celej Európy). Čitatelia tak spolu s názvom preberajú aj sémantické pole denotátu, ktoré im predkladá autor diela. Prekladateľ však nebol pri tomto type postáv dôsledný. Napríklad démon *borowik*, ktorý sa spomína v zbierkach poviedok *Ostatnie życzenie* a *Miecz przeznaczenia*, je preložený ako *lesný mužík*, v jednom prípade dokonca s explikáciou *goblin*:

Originál: „Ale tak, bez szczegółów, z borowikami miałeś do czynienia?“⁴²

Preklad: „Ale aspoň takto, bez detailov, mal si do činenia s lesnými mužíkmi, goblinmi?“⁴³

Hoci technicky ide o vnútrotextovú explikáciu, v skutočnosti neslúži na vysvetlenie pojmu *lesný mužík*, ale ho skôr významovo zahmlieva. Povšimnutiahodné je, že lexémou *goblin* je v inom úseku knihy preložené pomenovanie *leszy*:

Originál: „— To coś, co zabiło oboje — ciągnął Geralt, patrząc na skraj lasu — nie było ani wilkołakiem, ani leszym. Ani jeden, ani drugi nie zostawiliby tyle dla padlinożerców“⁴⁴.

Preklad: „— To niečo, čo tých dvoch zabilo, — pokračoval Geralt a stále pozoroval okraj lesa, — nebol ani vlkolak, ani goblin. Ani jeden ani druhý by toho toľko nenechal pre dochlinožrúty“⁴⁵.

Celkovo sa v cykle o zaklínačovi Geraltovi vyskytujú v slovenskom vydaní tri rôzne preklady démona *leszy*, okrem prekladu *goblin* je to *ghúl*, ktorý sa vyskytuje v pokračovaní už citovaného úryvku:

41 K. Nádaská, J. Michálek, 2015: *Čerti, bosorky a iné strašidlá*. Bratislava, Fortuna Libri, s. 207.

42 A. Sapkowski, 2012: *Ostatnie życzenie, Miecz przeznaczenia*. Warszawa, SuperNOWA, s. 20. Podčiarknutia vo všetkých citátoch Z.O.

43 A. Sapkowski, 2015: *Zaklínač I: Posledné želanie*. K. Chmel, preklad. Praha, Plus, s. 20.

44 A. Sapkowski, 2012: *Ostatnie życzenie...*, s. 47.

45 A. Sapkowski, 2015: *Zaklínač I...*, s. 47.

Originál: „— Ale tak, bez szczegółów, z borowikami miałeś do czynienia? — Tak. — Z wampirami, z leszymi? — Też“⁴⁶.

Preklad: „— Ale aspoň takto, bez detailov, mal si do činenia s lesnými mužíkmi, goblinmi? — Áno. — A s upírmi, ghúlmi? — Aj s tými“⁴⁷.

Borowik je teda preložený dvomi výrazmi ako *lesný mužik* a *goblin*, *leszy* je zas preložený ako *ghúl*. Poľské pomenovania, ktoré *nota bene* v pôvodnej kultúre slúžia na označenie toho istého démona⁴⁸ a Sapkowski ich cielene vo svojej knihe diferencuje, prekladateľ nahradil slovami prevzatými z cudzieho lexikálneho, ale aj kultúrneho fondu a zatrel tak stopy po ich poľskom, resp. slovanskom pôvode. Z interpretačného hľadiska sa zdá nevhodné nahradiť pomenovanie slovanského pôvodu názvom *goblin* zo západoeurópskej proveniencie⁴⁹, keďže práve prvky slovanskej mytológie sú charakteristickou črtou tohto diela. Z rovnakých príčin nemožno za uspokojivý považovať preklad *ghúl*. V oboch prípadoch navyše zaváži fakt, že bytosti *leszy*, *goblin* a *ghul* sa vyskytujú vo východiskovom texte v ďalších častiach knižnej série, v knihe *Wieża jaskółki* dokonca všetky tri. *Leszy* je tentokrát preložený ako *lesovik*:

Originál: „Toż ledwo dwie niedziele temu capnął leszy zięcia mego, a tak, że zięć ino zacharczeć zdołał i już było po nim. Dziwota wam, że strach nam tamtędy z babami a dziećmi? He?“⁵⁰.

Preklad: „Nie sú to ani dva týždne, čo môjho zaťa schmatol lesovik — iba zachrčal a bolo po ňom. Tak sa veru nečudujte, že sa tadiaľ bojíme ísť so ženami a deťmi. Čo?“⁵¹.

Je to ideálne riešenie, v ktorom je evidentne zachovaná motivická spätosť s lesom a navyše vychádza zo slovtvorných princípov cieľového — slovanského jazyka. Dôvodom zmätočného prekladu uvedených pomenovaní nadprirodzených bytostí môže byť fakt, že prekladateľ nemal všetky časti originálu k dispozícii ako celok, keďže jednotlivé časti boli vydávané (a zrejme aj prekladané) postupne.

46 A. Sapkowski, 2012: *Ostatnie życzenie...*, s. 20.

47 A. Sapkowski, 2015: *Zaklínač I...*, s. 20.

48 J. Pamięta-Borkowska, 2011: *Polskie i rosyjskie myślenie mityczne na podstawie słowiańskiej literatury fantasy*. „Acta Polono-Ruthenica“, t. 16, s. 154.

49 *Goblin* ako mýtická postava pochádza pravdepodobne z juhozápadného Francúzska z Pyrenej, etymologicky vychádza z anglonormanského jazyka. Porov. A. Shaijan, 2019: *Goblin Mythology: A Brief Study of the Archetype, Tracing the Explications in English Literature*. „Global Journal of Human-Social Science: Arts & Humanities — Psychology“, t. 19, cz. 4, s. 7.

50 A. Sapkowski, 2012: *Wieża jaskółki*. Warszawa, SuperNOWA, s. 108.

51 A. Sapkowski, 2017: *Zaklínač VI: Veža lastovičky*. Praha, Plus, s. 112.

Zmienené bytosti zohrávajú v diele iba marginálnu úlohu. Funkcia, aká sa im pripisuje v pôvodnej mytológii, nie je totožná s funkciou v literárnom texte, ba dokonca ju autor často zámerne pretvára. Preto by sa mohlo zdať, že na ich prekladateľskej interpretácii nezáleží. Avšak fantastické bytosti slovanského pôvodu dotvárajú kolorit diela a sú odlišujúcim prvkom v porovnaní s inou tvorbou fantasy žánru. Jasným cieľom autora bolo takisto zmeniť čo najväčší počet poľských či slovanských démonov, preto mal prekladateľ zachovať aspoň torzo tejto intencie, teda pokúsiť sa použiť ekvivalenty so slovanskou etymológiou. Na základe analyzovaných príkladov možno usudzovať, že v tejto oblasti nebola zvolená žiadna stratégia, keďže prekladateľské riešenia nie sú konzekventné.

Predostreté rozborly slovenských prekladov poľských diel z pera K. Chmela načrtávajú niekoľko záverov o ich kvalitatívnej stránke. Na jednej strane sa ukazuje, že prekladateľ nie vždy dostatočne hĺbkovo interpretuje významové súvislosti východiskového textu a pri translácii dochádza k štylistickým posunom alebo nezohľadneniu invariantných hodnôt originálu. Takisto môžeme miestami konštatovať, že text si vyžaduje precíznejšiu prácu s výrazovými prostriedkami cieľového jazyka. Z nárokov na interpretačnú vernosť i presnosť netreba zľavovať, je potrebné upozorňovať na slabé miesta prekladateľskej práce a naplňať tak etický rozmer translatológie⁵².

Na druhej strane, spomínané nedostatky sa ukazujú takmer výlučne pri dôkladnej komparácii prekladu s originálom. Pre priemerného čitateľa nie sú postrehnuteľné a v bežnej čitateľskej recepcii je cieľový text ako celok ponímaný kladne. Tridsaťročné pôsobenie K. Chmela na prekladateľskom poli prinieslo bohatú úrodu, ktorú treba prijímať s rešpektom i poklonou. V portfóliu jeho prekladov sa nachádza široké spektrum literárnych žánrov a foriem — poézia, esej, literárna reportáž, próza umelecká i žánrová. K. Chmel sa tak javí ako univerzálny prekladateľ.

Literatúra

Archív časopisu Fragment, [online]. Dostupné na internete: <http://www.frg.sk/archiv.htm> [dátum prístupu: 1.09.2021].

Baláž I., [online]: *Karol Chmel. Komplexná charakteristika tvorby*. Dostupné na internete: <https://www.litcentrum.sk/autor/karol-chmel/komplexna-charakteristika-tvorby> [dátum prístupu: 01.09.2021].

52 Porov. J. Rakšányiová, 2005: *Preklad ako interkultúrna komunikácia*. Bratislava, Ana-Press, s. 64—67.

- Baranowski B., 2019: *W kręgu upiorów i wilkołaków. Demonologia słowiańska*. Poznań, Replika.
- Berényiová M., 2016: *Analýza prekladu románu Stefana Chwina Dolina radosti*. Bakalárska práca. Bratislava, Univerzita Komenského.
- Dobríková M., 2011: *Jazyková a prekladateľská kompetencia ako kritériá kvality*. W: E. Žigová, M. Vojtech, red.: *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach*. Bratislava, Univerzita Komenského, s. 249—257.
- História časopisu Fragment*, [online]. Dostupné na internete: <http://www.frg.sk/historia.htm> [dátum prístupu: 01.09.2021].
- Hvišč J., 1997: *Nová bilancia: Slovensko-poľské literárne vzťahy po roku 1946*. W: J. Hvišč, red.: *Slovensko-poľské jazykové a literárne vzťahy*. Bratislava, T.R.I. Médium, s. 76—88.
- Hvišč J., 2008: *Poľská literatúra u nás po roku 1989*. W: J. Hvišč, red.: *Slovensko — Poľsko. Bilaterálne vzťahy v procese transformácie*. Bratislava, Slovensko-poľská komisia humanitných vied, s. 73—85.
- Chmel K., 2001: *Doslov*. W: T. Rózewicz: *Profesorov nožík*. K. Chmel, preklad. Banská Bystrica, Drewo a srd, s. 4—7.
- Chrappa Š., 2008: *Tadeusz Rózewicz v slovenskej literatúre*. W: J. Hvišč, red.: *Slovensko — Poľsko. Bilaterálne vzťahy v procese transformácie*. Bratislava, Slovensko-poľská komisia humanitných vied, s. 107—122.
- Chrobáková Repar S., [online]: *Karol Chmel. Napísali o autorovi*. Dostupné na internete: <https://www.litcentrum.sk/autor/karol-chmel/napisali-o-autorovi> [dátum prístupu: 01.09.2021].
- Jakub, [online]: *Zmena termínu vydania*. Dostupné na internete: <https://www.martinus.sk/?page=4&uItem=756901#reviews> [dátum prístupu: 01.09.2021].
- Káša P., 2008: *Prekladateľské aktivity Karola Chmela*. W: J. Hvišč, red.: *Slovensko — Poľsko. Bilaterálne vzťahy v procese transformácie*. Bratislava, Slovensko-poľská komisia humanitných vied, s. 86—91.
- Káša P., 2020: *Slovenská a poľská literatúra v kontaktoch, vzťahoch a súvislostiach (retrospektíva a aktuálny stav)*. W: M. Čižmarová, red.: *Slovanské medzilitérne kontakty v stredoeurópskom priestore*. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove, s. 69—99.
- Kuric J., [online]: *Cestou do Praveku sa dozviete veľa o minulom storočí*. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/blog/334111/cestou-do-praveku-sa-do-zvie-te-vela-o-minulom-storoci/> [dátum prístupu: 01.09.2021].
- Michaleková, I., 2016. *Interpretačná analýza prekladov Karola Chmela*. Diplomová práca. Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela.
- Mudroňová J., 2017: *Analýza prekladu románu Olgy Tokarczuk Prawiek i inne czasy*. Bakalárska práca. Bratislava, Univerzita Komenského.

- Nádaská K., Michálek J., 2015: *Čerti, bosorky a iné strašidlá*. Bratislava, Fortuna Libri.
- Obertová Z., 2019: *Nadrabianie zaległości? O słowackich przekładach literatury polskiej (nie tylko) w 2017 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich”, t. 9, cz. 3, s. 173—199.
- Pamięta-Borkowska J., 2011: *Polskie i rosyjskie myślenie mityczne na podstawie słowiańskiej literatury fantasy*. „Acta Polono-Ruthenica”, t. 16, s. 149—159.
- Pavličková M., 2017 [online]: *Súčasná poľská literatúra v slovenskom vydavateľstve Drewo a srd/Vlna*. Diplomová práca. Bratislava, Univerzita Komenského. Dostupné na internete: <http://alis.uniba.sk/storage/ddp/dostupne/FI/2017/2017-FI-80145/106478v1.pdf> [dátum prístupu: 1.09.2021].
- Petra, [online]: *Olga Tokarczuk: Pravek a iné časy // slovanská duša zachytená v próze*. Dostupné na internete: <http://kniznytip.blogspot.com/2016/08/olga-tokarczuk-pravek-ine-casy.html> [dátum prístupu: 1.09.2021].
- Rakšányiová J., 2005: *Preklad ako interkultúrna komunikácia*. Bratislava, AnaPress.
- Roszczyńska M., 2003: *Nowa baśń. Strzyga Romana Zmorskiego i Wiedźmin Andrzeja Sapkowskiego*. „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria 3”, s. 257—266.
- Sapkowski A., 2012: *Chrzest ognia*. Warszawa, SuperNOWA.
- Sapkowski A., 2012: *Ostatnie życzenie, Miecz przeznaczenia*. Warszawa, SuperNOWA.
- Sapkowski A., 2012: *Wieża jaskółki*. Warszawa, SuperNOWA.
- Sapkowski A., 2015: *Zaklínač I: Posledné želanie*. K. Chmel, preklad. Praha, Plus.
- Sapkowski A., 2017: *Zaklínač V: Krst ohňom*. K. Chmel, preklad. Praha, Plus.
- Sapkowski A., 2017: *Zaklínač VI: Veža lastovičky*. K. Chmel, preklad. Praha, Plus.
- Shaijan A., 2019: *Goblin Mythology: A Brief Study of the Archetype, Tracing the Explications in English Literature*. „Global Journal of Human-Social Science: Arts & Humanities — Psychology”, t. 19, cz. 4, s. 6—9.
- Słownik języka polskiego pod redakcją Witolda Doroszewskiego*, [online]. Dostupné na internete: www.sjp.pwn.pl/doroszewski [dátum prístupu: 1.09.2021].
- Šašalová E., [online]: *Krásna magická kniha*. Dostupné na internete: <https://www.martinus.sk/?ulitem=1072207> [dátum prístupu: 1.09.2021].
- Šedivý R., [online]: *Ludia, fakty, udalosti*. Rozhlasová relácia. Dostupné na internete: <https://devin.rtvs.sk/clanky/kulturny-dennik/91431/karol-chmel> [dátum prístupu: 1.09.2021].

Zuzana Obertová

Trzy dekady literatury polskiej na Słowacji w przekładach Karola Chmela

STRESZCZENIE | Karol Chmel to najbardziej produktywny tłumacz literatury polskiej w Słowacji po 1989 roku. W latach 90. XX wieku oraz na progu nowego tysiąclecia w centrum jego uwagi znajdowały się grupy poetyckie Nowa Fala oraz brulion, które były wówczas całkowicie nieznanne w Słowacji. K. Chmel zajmuje się tłumaczeniem współczesnej literatury polskiej publikowanej po 1989 roku. Poza poezją w jego portfolio przekładów znajduje się również proza, eseje i reportaż literacki. Jest jedynym słowackim tłumaczem dzieł Olgi Tokarczuk i Andrzeja Sapkowskiego. Mimo to do tej pory zostały opublikowane tylko nieliczne analityczne recenzje jego przekładów. Z tego powodu autorka artykułu analizuje słowacki przekład *Wiedźmina* Andrzeja Sapkowskiego i dąży do krytycznej oceny tłumaczenia nazw demonów słowiańskich, które stanowią jedną z najbardziej wyrazistych cech oryginału.

SŁOWA KLUCZOWE | Karol Chmel, literatura polska w Słowacji, Olga Tokarczuk, Tadeusz Różewicz, Andrzej Sapkowski, *Wiedźmin*

Zuzana Obertová

Three Decades of Polish Literature in Slovakia in Karol Chmel's Translations

SUMMARY | After 1989, the most productive translator of Polish literature in Slovakia is Karol Chmel. In the 1990's and early 2000's he focused on poetic generations "Nowa Fala" (New Wave) and "brulion" which were unknown in Slovakia until his translations were published. K. Chmel focuses on translation of the contemporary Polish literature published after 1989. Apart from poetry, his translation portfolio includes prose, essays and literary journalism. He is the exclusive Slovak translator of works by world known writers Olga Tokarczuk and Andrzej Sapkowski. However, only a few analytical reviews on his translations were published so far. Therefore, the author of this paper analyzes the Slovak translation of *The Witcher* by Andrzej Sapkowski and aims for critical assessment of translation of Slavic demons names as one of the most significant feature of the book cycle.

KEYWORDS | Karol Chmel, Polish Literature in Slovakia, Olga Tokarczuk, Tadeusz Różewicz, Andrzej Sapkowski, *The Witcher*

ZUZANA OBERTOVIÁ | dr, polonistka, adiunkt w Katedrze Filologii Słowiańskich na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie. Bada polsko-słowackie kontakty literackie, współczesną literaturę polską oraz jej przekłady na język słowacki. Prowadzi lektorat z języka polskiego dla początkujących, ćwiczenia z przekładu ustnego i pisemnego, zajęcia z literatury i kultury polskiej. Jest autorką zeszytu ćwiczeń dla uczących się języka polskiego jako obcego *Polski na A, część 1. Zeszyt ćwiczeń* (Bratislava 2021) oraz współautorką publikacji *Słownik frazeologiczny z ćwiczeniami dla uczących się języka polskiego jako obcego* (Poznań 2021), w której omawia zagadnienie frazeologii w przekładzie literackim.